

Nr 1119

Av herr **Helén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 79, angående stöd till idrotten.*

(Lika lydande med motion nr 1312 i Andra kammaren)

I dagens samhälle har människorna mer fritid än någonsin tidigare. Inom något år har flertalet arbetstagare en arbetstid på 40 tim. per vecka. Vi har fyra veckors lagstadgad semester. Femdagarsveckan gör att den sammanhängande ledigheten kan utnyttjas mer effektivt.

Men utvecklingen har också negativa sidor. Även om det dagliga arbetet för flertalet blir mindre fysiskt ansträngande, är många arbetsmiljöer stereotypa och stresskapande. Arbetsmomenten inskränks i många fall till monotona kontrollåtgärder. Till andra avigsidor i det högutvecklade samhället hör att allt fler människor är stillasittande, såväl på arbetsplatsen som under fritiden. Urbaniseringen medför att människor bosätter sig i från hälsosynpunkt ogynnsamma miljöer: miljöer med nedsmutsad luft, förorenade vatten och nedskräpade omgivningar. En stor del av dagen går åt till transporter till och från arbetet. Fritidssysselsättningarna blir också alltmer orörliga. Många människor utnyttjar sin fritid på felaktigt sätt och uppnår allt tidigare en »fysiologisk pensionsålder». Detta har klart visats vid konditionsmätningar t. ex. i samband med värnplikstjänstgöring. Många människor arbetar under en stor del av sin fysiskt arbetsföra ålder med fysiologiskt starkt reducerade resurser. Välfärdssamhällets avigsidor gör att många människor lever i närheten av »trötthetsgränsen».

Om åtskilliga människor alltså utnyttjar sin fritid felaktigt kvarstår »fritidsproblemen» i traditionell mening, d. v. s. att människor saknar tillgång till fritidssysselsättning. Fritidsfrågorna och sättet att utnyttja fritiden är i dag något som angår alla. Idrotts- och friluftsliv ger den enskilde ett större välbefinnande och en vettigt utnyttjad fritid men är också ett samhällsintresse av största vidd.

Den fysiska konditionens betydelse för hälsotillståndet är klart konstaterad. Som ett led i den förebyggande hälsovården är hälso- och konditionsträningen därför av största betydelse. Att ge människor möjlighet till idrott och friluftsliv, att stödja och aktivera dem till denna hälsoträning är investeringar som från samhällets sida är mycket lönsamma. Människans välbefinnande, den gemenskap och trivsel som idrotts- och friluftsliv skapar undanröjer inte bara en del av de problem som bristen på fritidssysselsätt-

ningar skapar utan utgör också en grundförutsättning för att nedbringa sjukvårdskonsumtionen.

Det måste slås fast att såväl samhälle — stat och kommun — som näringsliv och organisationer har ett ansvar för att på detta sätt skapa en god hälsosituation som en förutsättning för fortsatt standardstegring. Idrotts- och fritidslivets värde bör alltså vara oomtvistligt.

Idrottsrörelsen har betraktats som vår största folkrörelse. Som sådan har den i stor utsträckning vilat på och kommer även fortsättningsvis att vila på frivilliga insatser. Utan det engagerade arbete som utförs av frivilliga krafter blir verksamheten inte framgångsrik. Men frivilligt arbete räcker inte. Samhället måste medverka genom engagerat direkt stöd till rörelsen, genom en utvidgad upplysning kring värdet av motion, idrott och friluftsliv samt genom att ställa instruktörer och anläggningar till förfogande. Samhällets insatser är nödvändiga för att öka intresset kring motionsverksamhet, bl. a. för att därigenom förbättra det allmänna hälsoläget. Målet måste vara att skapa en bred aktivitet som berör alla samhällsmedlemmar. Vi delar idrottsutredningens bedömning att idrotten har en växande plats i det moderna samhället och att samhället därför bör ge idrotts- och friluftslivet ett kraftigt utökat ekonomiskt stöd. Begreppet idrott definieras på samma sätt som utredningen har gjort, d. v. s. alla de tävlingsmässiga och andra fysiska aktiviteter som människor utför för att uppnå ett visst resultat eller för att få motion och fysiskt aktiv rekreation. Efter denna definition kan så gott som alla människor innefattas under begreppet idrottsutövare. Anknytningen mellan breddidrott och elitidrott är också klar. Elitidrotten är en klar pådrivare då det gäller breddidrottens omfattning. Avvägningen av samhällsstödet måste dock vara sådan att huvuddelen av resurserna ställs till breddidrottens förfogande.

I proposition nr 79 läggs fram förslag till stöd åt idrotten på grundval av idrottsutredningens betänkande Idrott åt alla. Utredningens förslag följs i betydande utsträckning. Detta gäller även anslagens storlek. För budgetåret 1970/71 anvisas ca 67 milj. kr. för anläggningsstöd och organisationsstöd. Det innebär en relativt kraftig ökning jämfört med innevarande budgetår. Med tanke på omläggningen av bidragsformerna och Riksidrottsförbundets nya ställning kan detta anslag för budgetåret godtas. Det står dock klart att det statliga stödet till idrotten under 1970-talet måste byggas ut ytterligare och efter långsiktig planering. Idrottsrörelsen har behov av en långsiktig planering. Även idrottsutredningen framhöll att långtidsplanering är nödvändig och gjorde upp en femårsplan. Man framhöll dels att femårsperspektivet anknyter till den långsiktiga statliga budgetplaneringen, dels att kommunerna för sin planering måste känna till statens intentioner för att anpassa sitt stöd på ett effektivt sätt. För att idrottsrörelsen skall kunna planera sin verksamhet, är det nödvändigt att den kan utgå från en

flerårig statlig plan, som anger de medelsramar samhället ställer upp. Departementschefen anser det naturligt att ökade resurser ställs till idrottens förfogande men finner inte anledning att i detta sammanhang lägga fast anslagsökningarna för kommande budgetår. Enligt vår mening är en långsiktig, rullande planering av idrottsrörelsens verksamhet av utomordentlig betydelse för ett effektivt utnyttjande av de resurser som anslås. Vi anser därför att regeringen bör följa utredningens förslag om femårsplanering och föreslår att Kungl. Maj:t förelägger riksdagen en anslagsplan för stödet till idrotten under den närmaste femårsperioden.

Anslag för stöd till idrotten utgår för närvarande från sex huvudtitlar. Utredningen framhöll det orationella i detta och föreslog att den övervägande delen av det statliga stödet skulle sammanföras under ett anslag. I regeringens förslag förs anslagen upp under handels-, jordbruks- och utbildningshuvudtitlarna. Förslaget innebär en något rationellare handläggning. Det vore dock en fördel, om allt stöd till idrotten kunde sammanföras under ett departement, som därigenom blev helt ansvarigt för verksamheten. Med tanke på den betydelse som en utbyggd motions- och idrottsverksamhet har för folkhälsan kan socialdepartementet tänkas vara lämpligt departement för detta. En annan möjlighet är att till ett eventuellt framtida miljövårdsdepartement föra även idrottsfrågorna. Från idrottsrörelsens sida är det en fördel om ett statsråd har huvudansvaret för statens insatser.

Sambandet mellan toppidrott, motionsidrott och friluftsliv är betydelsefullt. Även om samhällets stöd i första hand bör användas för breddidrott, motions- och korporationsidrott måste vi även ha toppidrott. Breddidrotten behöver toppidrotten som inspiratör. Toppidrotten fyller ett samhällsbehov. Men då är det viktigt att samhället känner sitt ansvar för de människor som genom hård träning och uppoffringar av olika slag når toppskiktet. Toppidrottsmännen måste få ökad hjälp med undervisning och utbildning under och efter de år de ägnar sig åt elitidrott. Utredningen har tagit upp frågan om särskilda studie- och studiesociala förmåner för elitidrottare, men departementschefen anser att utredningens förslag på detta område bör prövas i annan ordning. Det är dock angeläget att elitidrottarna ges möjligheter till studier även under de mest aktiva åren. En möjlighet är att skapa t. ex. ett speciellt idrottsgymnasium. Nackdelen med detta är dock att elitidrottarna isoleras på ett sätt som kan vara negativt för dem själva och som tar bort den positiva effekt på skolomgivningen som en elitidrottare utgör. Placering i den vanliga skolmiljön är därför att föredra. Men då måste man också vara villig att ge idrottarna extra undervisning för att kompensera den stora frånvaron från utbildningen. Det kan ske t. ex. genom att man vid träningsläger och långa turneringar skickar med lärare, genom stödundervisning och särskilt handledd korrespondensundervisning. Det

studiesociala stödet måste anpassas så att idrottsverksamhet inte är skäl till indragning av studiemedel.

Utredningen har även tagit upp frågan om forskning på idrottens område. Departementschefen diskuterar inte närmare denna sak och framhåller att det ankommer på Riksidrottsstyrelsen att ta initiativ till sådan forskning. Idrottsforskning bedrivs för närvarande vid bl. a. GIH, Karolinska sjukhuset m. m. Det står klart att en utbyggd idrottsforskning är av största betydelse, bl. a. för att med samhälls- och beteendevetenskaplig metod studera idrottens betydelse i samhällslivet. På det medicinska området är det viktigt att ytterligare studera motionsidrottens betydelse för folkhälsan, effekten av olika motionsformer, risken för skador i samband med dessa etc. Vi delar departementschefens tveksamhet inför inrättandet av en särskild forskningsnämnd knuten till statens medicinska forskningsråd. Det är enligt vår mening bättre om Riksidrottsstyrelsen i samråd med olika forskningsråd och institutioner får ansvaret för de ökade forskningsinsatser som krävs.

I propositionen diskuteras bidragsmöjligheterna till simanläggningar i anslutning till skolor. Utredningen har föreslagit att samma bidragsmöjligheter skall gälla för simanläggningar som för gymnastiksalor. Departementschefen vill dock inte för närvarande ta ställning till detta utan hänvisar till att frågan om stödet till skolbyggnader utreds i utbildningsdepartementet. Simundervisningens betydelse kan inte överskattas. Det måste anses som självklart att alla skolelever redan på låg- och mellanstadienivån får lära sig att simma, livrädda etc. Klimatförhållandena i stora delar av landet gör att simundervisning i kallbad under sommaren blir mindre effektiv. Simanläggningarna och simundervisningen kommer ju vidare även andra grupper till godo. Enligt vår mening bör därför staten visa generositet genom att ekonomiskt bidra till byggande av simanläggningar på samma sätt som sker till byggande av gymnastiksalor. Detta kan dock ej ske budgetåret 1970/71.

Vi har inledningsvis tagit upp idrotts- och friluftslivets stora betydelse från flera aspekter. Motionsidrotten ger den enskilde ett större välbefinnande och en starkare motståndskraft mot sjukdomar av såväl fysisk som psykisk karaktär. Den är gemenskapsfrämjande och ökar trivseln. Den är en god lösning av fritidsproblem av olika slag. Samhällets vinster av ökat idrotts- och friluftsliv är av största betydelse såväl ideologiskt som rent ekonomiskt. Med den samhällsutveckling som pågår mot dels å ena sidan ökad fritid och större ekonomiska resurser, dels å andra sidan ökat stillasittande i arbetet och under fritid, bekvämare kommunikationer, ökande påfrestningar inom olika arbetsmiljöer, ökat tempo i livsföringen, ökande problem att fylla fritiden måste samhällets strävan vara att få med alla människor i idrotts- och friluftslivets verksamheter. Den fysiska och psy-

kiska konditionsnivån tenderar att sjunka. Risken finns att människan på arbetsplatsen blir så automatiserad att den fria fantasin och företagsamheten inte ens får utlopp under fritiden. Samhällets insatser kan därför inte begränsas enbart till att anslå ytterligare pengar till idrottsrörelsen. Samhället måste aktivt verka och propagera för betydelsen av fysisk rörlighet. Idrottslivet har en inbyggd konkurrensmentalitet, som för många är en positiv pådrivare. Men samtidigt får man inte glömma bort de lekfulla momenten och trivselupplevelserna i samband med idrotts- och friluftsliv. Stat och kommun måste därför inrikta sig på att ge ett alternativt utbud av aktiviteter för att få med även de människor som bromsas av själva tävlingsmentaliteten. Problemet består kanske främst i att nå de människor som nu inte alls eller i mycket liten utsträckning motionerar. En landsomfattande kampanj för ökad motionsverksamhet och rörlighet kunde här vara mycket värdefull. År 1970 går i miljövårdens tecken med det europeiska naturvårdsåret, rikskampanjen mot nedskräpning m. m. På samma sätt skulle 1971 kunna bli »motionsåret» genom en liknande kampanj med medverkan från samhället, idrottsrörelsen, organisationer och näringsliv. Kampanjen kan i första hand inriktas på ökad information om nödvändigheten för hälsan av idrotts- och friluftsliv, håll-i-form-kampanjer, åtgärder för att få människor att börja röra på sig, nya motionsformer etc. Enligt vår mening bör regeringen ta initiativ till en landsomfattande kampanj av detta slag.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

- att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att en femårsplan för det statliga stödet till idrotten görs upp och föreläggs riksdagen;
- att Kungl. Maj:t tar initiativ till en landsomfattande kampanj för ökad motionsaktivitet i enlighet med vad i motionen anförts; samt
- att statsbidragsbestämmelserna ändras så, att statsbidrag kan utgå med samma bidragsprocent vid byggande av simanläggning i anslutning till skola som vid byggande av gymnastiksal.

Stockholm den 14 april 1970

Gunnar Helén (fp)

Rolf Wirtén (fp)

Stig Stefanson (fp)

Gunnar Skagerlund (fp)

Gudmund Ernulf (fp)